

Hafnarfjörður, 10. febrúar 2021

Alþingi
Velferðarnefnd
Skrifstofa Alþingis, nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn vegna tillögu til þingsályktunar um Samfélagstúlkun.

Túlkafélag á Íslandi vill benda sérstakelga á að það eru ekki til engar reglur og kröfur gerðar til starfs túlka, td. krafa um framvísun sakarvottorðs jafnvel reglur meðal annars hversu margar klukkustundir þeir geta unnið, hvaða taxta ber að greiða, og hvar þeir geta kvartað.

Tungumálaerfiðleikar og menningarmunur einkenna samskipti heilbrigðisstarfsfólks við sjúklinga af erlendum uppruna og túlkabjónusta kemur þá til bjargar.

Túlkabjónusta í heilbrigðiskerfinu er oft fyrsta túlkabjónusta sem innflytjendur fá eftir komu sína til landsins, enda segir í lögum um útlendinga, að „ef fólk sem sækir um dvalarleyfi fer ekki í læknisskoðun innan tveggja mánaða frá komu til Íslands, verður dvalarleyfi ekki gefið út og þá verður dvöl umsækjanda ólögmat. Ólögmat dvöl getur leitt til brottvísunar og endurkomubanns.“ (Lög um útlendinga, gr. 20). Gera má ráð fyrir að íslenskukunnátta þeirra sé engin þegar hér er komið sögu og menningaleg aðlögun á frumstigi.

Oft heilbrigðisstarfsfólk metur og ákveður sjálf hvort sjúklingurinn tali nógu góða ensku eða íslensku og því sé óþarfi að kalla til túlk. Hún leggur áherslu á að virða eigi ósk skjólstæðings um túlk og einnig að læknar og annað heilbrigðisstarfsfólk sé ekki í aðstöðu til að meta í hvaða tilfellum sjúklingur skilur eða skilur ekki tungumálið nægilega vel. Þegar enginn túlkur er til staðar er ákvarðanatataka um meðferð og rannsóknir hjá sjúklingnum sem ekki talar tungumálið og slíkt getur verið erfitt og dýrkeypt. tungumálið og slíkt getur verið erfitt og dýrkeypt. Auk þess getur skjólstæðingur ekki tekið upplýsta ákvörðun þegar hann hefur ekki skilning á upplýsingum um það sem í boði er í heilbrigðiskerfinu. Auk þess fá sjúklingar sem ekki

tala tungumálið ekki eins mikið af upplýsingum um það sem er í boði til dæmis í barneign-arferlinu og þeir sem skilja og tala tungumálið. Sumstaðar í heilbrigðiskerfinu er talinn felast sparnaður í því að sleppa túlki en rannsóknir hafa sýnt að sparnaðurinn er enginn þar sem kostnaður af óþarfa rannsóknum eða mistökum er meiri.

Í heilbrigðisþjónustu þarf túlkur ekki bara að kunna tungumálið reiprennandi, heldur þarf hann einnig að hafa sérþekkingu á læknisfræðihugtökum og reynslu af heilbrigðiskerfinu. Niðurstöður rannsókna sýna að þegar fullnægjandi túlkþjónusta er veitt leiðir það af sér betri samskipti, meiri ánægju meðal sjúklinga, betri útkomu og aukið öryggi fyrir sjúklinga. Eins og margar rannsóknir sem hafa verið gerðar á samskiptum heyrnarlausra og innflytjenda við heilbrigðisstarfsfólk sýna er betri útkoma á meðferðum og meiri ánægja skjólstaðinga þegar faglærður túlkur er notaður. En á Íslandi kemur því miður hvergi fram, til dæmis ekki í lögunum, að túlkurinn þurfi að vera faglærður, eingöngu að túlkun upplýsinga skuli tryggð. Ómenntaðir túlkar, tungumálaerfiðleikar, menningarmunur og ónóg notkun á túlkþjónustu því miður leitt til aukinnar hættu á alvarlegum atvikum.

Túlkun í heilbrigðiskerfi er mjög erfið túlkun því margs konar truflanir geta haft áhrif á starf túlksins, t.d. þegar sjúklingur á erfitt með að tjá sig eftir slysi, áfalli, vegna veikinda eða geðsjúkdóma. Á bráðamóttökum eða á sjúkrahúsum fer viðtal oftast fram á göngunum eða í stofum þar sem aðrir sjúklingar eru, þar sem mikill hávaði getur verið frá fólki, vélum og tækjum sem getur truflað mikið. Ennfremur, afar algengt í heilbrigðiskerfinu að kallað sé á túlk á síðustu mínútu eða túlkur sé vakinn upp um miðja nótt, honum ekki gefnar neinar upplýsingar og mætir þá á staðinn án þess að vita hvað gerðist. Það er ekki hægt að undirbúa sig fyrir svona túlkun. Stundum lendir túlkur í aðstæðum sem hann vill ekki vera í og orðið um seinan að afþakka verkefni. Það er mikilvægt fyrir hann að fá upplýsingar áður en hann mætir í verkefni til að undirbúa sig fyrir það andlega. Þá er einnig skortur á afmörkuðu rými fyrir túlk þar sem hann getur slakað á, undirbúið sig fyrir verkefni sem honum er ætlað að sinna eða bara til að vera í á meðan hann bíður. Túlkur getur þurft að bíða klukkustundum saman með sjúklingi á sjúkrahúsi við erfiðar aðstæður eftir að lækni komi og slíkt getur reynt afar mikið á og verið þreytandi. Túlkun innan heilbrigðiskerfisins er langalgengasta túlkun á Íslandi, en eins og staðan er í dag eru faglegir túlkar ekki til staðar en það leiðir oft til þess að

túlkajónustan er ekki fullnægjandi og viðhorf til túlkastarfs er oft heldur neikvætt. Eins og áður var nefnt er túlkastarf í heilbrigðisþjónustu sérstaklega erfitt þegar tekið er tillit til siðferðilegra eða menningarlega álitamála. Það er langt í land áður en túlkajónusta kemst í ásættanlegt horf. Það þarf að mennta túlka og gera kröfur til starfs þeirra.

Fyrir hönd Félagtúlka

Anna Karen Svövdóttir
Formaður Félagtúlka